

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПЕСНИК И ПОЗОРНИЦА.

(Свршетак.)

Промаја влада у свима парижким позориштима, чим се ма која врата отворе, а после везани су „пшџолом“ много лакше и згодније са позорницом него из какве ложе са стране. Одавде може писац и редитељ да добију прави појам сценијског утиска те представе, чим глумци тај комад први пут слободно играју. Сад се тек опажају нове мане, које се све морају отклонити. И на тој се проби мора дакле још много да ради на комаду и тек тако на ново дотеран комад проба се два три дана узастопце без прекида Два дана за тим још се једнако дотерује, углађује, даклем се опет прекида и понавља, онда се обично дваред проба и са костимима.

За тим се и „пшџол“ уклони, те писац, управитељ и редитељ гледају представу из публике, из паркета, ложа и наредо да се комад представља у правом костиму, правим маскама, са правим наметањем и правим декорацијама. Игра се сада не прекида, али се ипак при крају сваког чина праве ове или оне опаске и понављају се одвећ тешке сцене. У главном узевши ове пробе са костимима су у неку руку већ генералне пробе.

Да би се тачни податци добили, запитана су три поуздана човека са позорнице: песник Викторијен Сарду, управитељ Жил Кларти и глумац Коклен о броју проба и за чудо се њихови искази слажу. За обичну позоришну или шаљиву игру треба у Паризу барем 20 до 25 проба. Свак се живи чудно, кад је комедија Емилија Ожјера „Пол Форестије“ са 19 проба била готова, јер за „Фуршамболове“ је требало равно 29 проба. Па још све то важи за брз и практичан посао.

Дима треба много више времена. За његове две старије глуме, које се већ небројено

пута представљале у позоришту „Gymnase“ требао је при представљању у Théâtre Français за „Père Prodique“ 32, за „Demi-monde“ 37 а за још непредстављену комедију „Francillon“ чак и 52 пробе. Међу тим уметницима није време дуго, јер Дима уме оштроумним и духовитим досеткама и опаскама све једнако да подстиче уметнике, који представљају његова дела.

У писце, којих се уметници највише плаше, долази Паљрон, који страшно много захтева и на пробе долази, а није му ни у крај памети шта би имао, да рече глумцима. Бави се непрестано ситницама и никад није готов. И он захтева за учење својих дела скоро дваред више времена, него што се то обично узима. Његова шаљива игра: „Le monde ou l'on s'en va“ (Досадан свет) пробала се 48 пута, а „Cabotins“ (Комедијанти) такође око 50 пута.

Викторијен Сарду је данас у Француској песник, који се најбоље разумева на позорници и најбољи је редитељ и најбрже ради. Њему је као и Ожјеру за простије комаде доста три недеље пробања и за веледушност се сматра, кад за дела, која ишту велику сценерџу, као што је „Madame Sans-Gêne“ и „Ghismonda“ не тражи више од 40 до 45 проба.

Ти прости податци дају нам распознати радикалну разлику између позоришних проба у Немачкој и Француској. У Француској је писац све и сва, у Немачкој нешто, нешто, или баш ништа; у Француској се комад већ тако рећи преучи и више него што треба уведба, у Немачкој се никад и не доучи.

Са еготијстичког становишта пишчева ваљало би прихваћати француску методу, али кад се ствар хладно посматра, наћи ћемо, да много шта неваља у Француза и да би ваљало променити.

Страховито се много времена потроши на спитнице. Као што се Немци морају тужити што врло мало времена имају за пробе, исто се тако може Французима пребацити, што га и сувише имају. Што није готово, није баш много лошије од онога, што је већ „преко јего“ готово. И овом приликом биће да је најбоље држати се средине.

Када уметници своју улогу тако рећи и усну знају одиграти, тиме не бива њихова игра боља. Шта више не шкоди ништа, када се глумци увек помало неспурним осећа, те тако мора јако да се узме у памет и прибра сву своју снагу. Као у свима уметностима, тако и у позоришној игра узбуђење, грозничавост велику улогу, а равнодушност и обичност најгоре је и овде као и другде.

При тако дугом пробању догађају се и свакојаке чудновате ствари. Њих је у неколико чланака под насловом „Sur les planches“ (на даскама) описао у *Revue dramatique* Ламберт члан Одеона. Ламберт прича, да се једанпут један чин једанаест дана узастопце пробао Редитељ је захтевао, да се свака реч, сваки став 50 до 100 пута понавља. Све му је било дуго, отегнуто, споро. Дванаести дан предложиће један од главничких представљача, да једанпут одиграју цео чин без прекидања да се једаред види како ће у целини то изгледати. И за дивно чудо, за, 17 минута беше цео акт готов. Још гори је овај други случај: једну једину сцену пробали су читав месец дана, па онда је избрисали. Наје ли сад ту Богу плакати за то изгубљено време!

Тако приповеда Ламберт даље, да се пазкуиса догађа свашта у Француској: гробијанства највећа, скаредне речи су нешто обично па тек какав је ли гробијан редитељ, како ти тај поступа са глумцима!

Можда је много у овим редовима и пре-тераног, али то стоји, да славнији глумци обрлате писца; те он мења и удешава у своме делу по њиховој жељи. Тако лепа места, лепе говоре узме ти он од других и даде их главном јунаку, само да учини своје љубимцу по вољи.

Онај други се онда непомаже како зна и може. Па шта још више, главни ти представљач у игри својој иде и за тим, да омаловажи, да обори игру садругова својих; има ту сто начина, мимика: гести, кашљуцање и шта се ту не употребљава, да се само отупи снага лепог ког места у других улога. Хе, ал' зар је тај *Unfig* само код Француза, има га свуда, свуда. То су „*puances*.“

А сад кад бисмо се запитали, није ли то и сувише много, што француска позоришна уметност троши на изображење својих песника у театралној техници? Је ли то силно траћење времена, то вечито пробање драмској појезији од користи? Па, најзад, би ли требало да и други усвоје тај француски начин изучавања? На сва та питања очевидно је, да бисмо ми негативно одговорили.

Да су се највећи песници тако по француски неуморно по пробама потезали и непрестано прерађивали и дотеривали живо и мртво градиво, чиме се слободном створу духа даје опор и сурови облик јаве — сигурно би били написали театралније комаде, али лепших, драматских спева за цело не. Што би се дотеривањем и кресањем добијало, то би се губило од уметности.

На сваки начин, да се у томе погледу од Француза може много научити. Благодет би то била да се више проба држи, да се темељитије учи, да се уметничкој лакомислености — све олако узматти — крај учини. Желити би било, да се песнику више прилике даде, да се што боље упозна са позорницом и њезиним захтевима и желити би било много, много, али слепо подражавати Французима — то никако не би требало.

Тако је у фебруару ове г. предавао у Бечу у „друштву за свирку и позориште“ славно познати писац немачки Павле Линдау о песнику и позорници у Немаца и Француза, а сада бисмо желели, да нам које позвано перо напише, како све то бива на српској позорници!*)

Ј.

*) Ако Бог да, испунићемо и ту жељу!

Ур.

И И С Т И Ж И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Последње љубавно писмо,“) шаљива игра у три чина, написао В. Сарду, превод с француског. Приказана 21. марта о. г.

Сарду није никад у неприлици, кад треба измислити и пронаћи какав заплет, па ако се он у последње доба и дао на драме са великим спољашњим ефектима, на драме, у којима играју костими и декорације већу улогу него особе, ипак му је право поље лака салонска игра, у којој један заплет чисто клизи из другог. Тако је и у овом делу. Главну, насловну улогу играо је комадић плаветне хартије, који је ишао из руке у руку, док није напослетку издахнуо у пламену и диму. Трагична судбина је то, те би дакле са гледишта свију естетских хартија та шаљива игра била управо трагедија. Но то није, а и боље што није.

Дело је приказано изврсно. Гђа Т. Лукићка (Сузана) заслужује признање наше на првом месту. На врхунцу свога одличног приказа била је у сцени са Фан дер Хофном а у тренутку, кад је бајаги признала, да је љубазница Блокова. Она умиљата неприлика, којом је признала оно, што у ствари није, само да спасе пријатељицу своју Кларису, жену љубоморнога Фан дер Хофна, била је пуна ефекта баш са ненаметљивости своје. Па онда опет неприлика, кад ју је Проспер Блок узимао за реч, да ће му бити жена, а овамо сва сцена је тек к'о бајаги, само да се Хофен не би досетио у чему је ствар.

Г. Спасић (Проспер Блок) имао је пуно прилике да се истакне; то је и учинио. Онај лов на писмо при крају првога чина био је пун разноврсних нианса; тако је исто била згодно појентирана сигурност, да је писмо баш вешто сакрио.

Г. Лукић (Фан-дер-Хофен) је мирног а у тренутку љубоморе необузданог мужа приказао са великим разумевањем управо с вештином, која га је већ и уврстила у наше глумце-прваке.

Гђа Бакаловићка (Клариса) није имала баш велику улогу, али је своју партију умиљато оди-

грала. И гђа Ђуришићева (Марта) приказала је свој део као што треба.

Г. Добриновић (Тирион) био је као увек: мајстор. „Моја љубав“ — мени су од смеја ишле сузе на очи.

Врло нам је мило, што и овог пута можемо с хвалом споменути гђу М. Тодосићку (Колумбу), која је тешку задаћу узела, да заступа болесну гђу Ј. Добриновићку. Ђена је игра свагда промишљена и не ће дуго трајати а она ће као „комична старица“ заузети изврсно место у нашој дружини.

Г. Стефановић (Павле) имао је овом приликом већу улогу, и може се рећи да је своју партију добро и приказао. И г. Душановић, (Бусоније) био је на свом месту, као год и гђа Васиљевићка (Соланжа). Гђа Туцаковићева (Клаудина) и г. г. Жикић (Баптиста) и Илић (Хенрик) тако су, у почетку првог чина, с разумевањем брисали праšину, да смо их хтели чисто замолити, да збришу праšину и са наших клупа у паркету, како је не бисмо морали ми брисати нашим хаљинама и рукама.

М. С—ћ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У недељу 26. марта (7. априла:) „Сеоска дола.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Тот, посрбио Стеван Дескашев, музика од Д. Јенка.

У уторак 28. марта (9. априла) први пут: „Марија“, Драма у 3 чина, написао др. Милан Савић. — Пре тога: „Честитај.“ Шаљива игра у 1. чину, с певањем, од К. Трифковића.

У понедеоник 3. (15.) априла први пут: „Балканска царица“. Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола I., с одобрењем песниковим за позорицу удесио А. Хаџић.

У уторак 4. (16.) априла по други пут: „Балканска царица.“ Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола I., с одобрењем песниковим за позорицу удесио А. Хаџић.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

31. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новоме Саду, у суботу 25. марта (6. априла) 1895:

ЦИГАНИН.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, од Е. Спиглетија, посрбно Ј. М. Шимић, за позоришту удесно А. Хаџић, музика од А. Милчиноског. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Градић, спахија — — — — Душановић.	Јефта, спахијски пандур — Бакаловић.
Глша Браткић, богат тежак нежењен старкеља — — Жикић.	Клишбров — — — — Стефановић.
Борђе, његов синовац — — Васљевић.	Пела, } — — — — Ј. Весљева.
Макса, тежак — — — — Илић.	Савета, } — — — — Д. Весљева.
Ракила, његова жена — — Д. Николџка.	Стана, } просте девојке — Д. Васљевићка.
Евџа, њена кћи из првога брака Ђ. Душановићка.	Мара, } — — — — К. Жикићка.
Живко, циганин — — — — Лукић.	Кумрија, } — — — — Д. Туцаковићка.
Петко, његов син — — — — Марковић.	Јелка — — — — З. Ђуришићка.
Ружица, његова кћи — — М. Марковићка.	Кум — — — — Николић.
	Девер — — — — Тодосић.

Збива се у Градићевом селу.

Војнички свирачки збор 70. варадинске пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Радо иде Србин у војнике.“ — 2. „Смеса“ из опере: „Продана невеста,“ од Сметане. — 3. „Смеса од словенских песама“ од Перла.

Јавља се поштованој публици, да ће српска народна позоришна дружина, с благословом Његовог Високопреосвећенства г. Германа, епископа бачког, појати данас на Благовести, на штургији у саборној цркви.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11. сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној цени.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне и после на касп.

Болује: Ј. Добриновићка.

Почетак тачно у 7¹/₂ свршетак у 10¹/₂ сахата.